

1820

פרוטוקול מס' 121/ב
מישיבת ועדת הכספים
מיום ג' כ"ו בטיוון חשי"ז - 25.6.57
בשעה 08.40

האזרחים:

חברי הועדה:

- י. גורי - היו"ר
- י. אפרתי
- י. בדר
- י. בן-אהרן
- א. בהיר
- א. הרצפלד
- מ. חזני
- י. סוזאייב
- י. פורדר
- מ. קלמר
- י. קרגמן
- י. שופמן

מוזמנים:

- שר המסחר והתעשיה פ. ספיר
- מר ארנון - המנהל הכללי של האוצר
- מר בן-דרור - מטעם האוצר
- מר מועלים - מטעם האוצר

סדר-היום:

- א. מכתבו של מר בדר בענין בקורת מבקר המדינה על הש.ב.
- ב. המשך הדיון בתקציב מטבע חוץ.
- ג. סקירת שר המסחר והתעשיה על מאזן התשלומים בחמש השנים הבאות.

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.
בטרם נעבור להמשך הדיון בתקציב מטבע חוץ,
ברצוני להביא לידיעת חברי הועדה שקבלתי מכתב מד"ר בדר בענין בקורת
מבקר המדינה על הש.ב. (קורא את המכתב).

היה בדעתי להביא את הענין בפני הועדה מחר, אבל מכיוון שבינתיים כינט מר בדר מסיבת עתונאים בענין זה, מצאתי לנכון - עקב משפט אחד שנאמר באותה מסיבת עתונאים - להעיר הערה אחת. בדברי מר בדר - כפי שהתפרסמו בעתון "הארץ" - נאמר בין השאר: "מר בדר הצדיק את גילוי פנייתו למר גורי בפני העתונאים מחשש שמא יושמו בוועדת הכספים מכשולים בדרך לבדיקת מלאה של הסוגיה".

אני חולק בחוקף על הדעה, שבוועדת הכספים יש שיטה לחפות על דבריהם; לטשטש דברים ולדחות דיונים בכוונה תחילה. וצריך להפעיל עליה לחץ של מסיבת עתונאים על מנת להניע אותה לדון בדבריה דחופים מיד. אינני חושב שהיה יסוד למר בדר לומר זאת. אם היו לו סיבות אחרות לקרוא למסיבת עתונאים, זה ענינו והוא יכול היה לעשות זאת. אני מניח שיכולות להיות לו סיבות משלו. אבל אם אמר במסיבת עתונאים שזו היתה הסיבה, והסורה התמים יכול לחשוב שזוהי הסיבה היחידה שהניעה אותו לכך - הרי שביטול הטעה את הקוראים. אין מצב כזה בוועדת הכספים שצריך להפעיל עליה לחץ של מסיבות עתונאים. היה בדעתי להביא את הענין לוועדת הכספים ולקיים את הדיון מחר.

ומכיוון שנשלתי רשות הדבור לענין זה, ברצונני להעיר הערה אחת לגופו של ענין. לגופו של ענין הציג מר בדר את הדברים בצורה נכונה. נכון הוא שיש חוק המחייב את מבקר המדינה להביא בתוך הוועדה שלו על מוסדות המדינה ומפעלי המדינה דו"ח על הש.ב., שהוא אחד המפעלים במטרת הקציב הבטחון. אבל לגביו החליטה הכנסת על טייגים מסויימים.

מר בדר הוא חבר ועדת הכספים מאז קיומה של הכנסת. אני חבר בה רק מאז הכנסת השניה. ומר בדר יודע שלא באה חביעה כזאת. מחבר אחד של הועדה, וגם לא מצדו של מר בדר. דבר זה מעורר קצת תמיהה, כי מר בדר שהוא משפטן, יותר מאשר חברי ועדה אחרים, עומד בוועדה על החוק. ולכן מעורר הדבר תמיהה שאף פעם לא עורר בעיה זו. אני לתומי יכול לחושב - אבל זה אינו מצדיק אותי - שהבעיה הזאת נתעוררה בוועדת הכספים לא פעם, גם בדיונים בתקציב וגם בדיוני הועדה המשותפת לתקציב הבטחון, ומר בדר היה אחד מהחברים שעורר שאלה: מה טיבו של שירות הבטחון (הש.ב.) אף אחד לא צירף אל השאלה הזאת את הטענה, מדוע מבקר המדינה אינו מוציא דו"ח על שירות הבטחון) - ורוב הועדה ויתר על ביאורים. גם מעל במת הכנסת היה לזה הד. אני זוכר שמר בדר תבע ביאורים בענין זה כאשר נימק אחת מהטתיגיוחיו לתקציב, ועלה מר שרת ואמר לכנסת: זה אחד המכשירים שהמדינה מצוידת בהם, ובריא לענין שלא להרבות דברים עליו. והכנסת ויתרה גם היא על ביאורים בענין זה.

עכשו, כאשר אני עושה לי רקונסטרוקציה כיצד יכולתי להגיע לזה; אני סבור שחשבתי בלבי: מכיוון שהועדה ויתרה מספר פעמים, הרי ויתרה גם הפעם. אבל אני חוזר ומדגיש, שזה אינו מצדיק ואינו פוטר את מבקר המדינה, גם אם כל הועדה ויתרה.

עד כאן לא אמרתי מלה לגופו של ענין. על כך נודע מחר.

י. בדר:
תחילה ברצוני להסביר מדוע עשיתי צעד זה עכשו ולא לפני כן; עשיתי זאת עכשו, כי רק ביום ד' שמעתי לראשונה, והופתעתי ששמעתי לא כאן אלא מעל במת הכנסת, ולא ממבקר המדינה, אלא מראש הממשלה, שמבקר המדינה מבקר את חשבונות הש.ב. לתומי לא הגעתי לבעיה זו....

היו"ר י. גורי: הוא מוכרח לבקר, הרי מוציאים כסף.

ז. טוזאייב:

אני רוצה להגיד, שגם על דעתי לא עלה שמבקר המדינה, במסגרת עבודתו, ממלא תפקיד מסויים של בקורת חשבונות ואינו מגיש דו"ח.

אני חושב שיו"ר הוועדה יודה, כי בשעת הדיון על התקציב, כל השאלות של חברי הוועדה ביחס לסעיף זה, נתקבלו בחיוך נאיבי. אילו ידענו שמבקר המדינה נכנס לענין, היינו לוחצים עליו. אם אינני טועה, מותר למבקר המדינה לבקר ענין מסויים מבלי להגיש דו"ח, רק בהסכמת ועדת הכספים. אילו היה בא אלינו ומבקש לשחרר אותו מחובת הגשת הדו"ח, היינו משחררים אותו, אבל אז היינו יודעים שהוא קבל סמכות לכך בהסכמתנו.

יתכן מאד שהבקורת של ד"ר בדר במסיבת העתונאים על יו"ר הוועדה, היא מוגזמת במקצת. אבל אני מקוה שמהעז הזה יצא מתוק, ומתוך הלחץ שהופעל בכנסת ובמסיבת העתונאים, יכניסו בהירות לפרשה זו ששנים רבות לא יכולנו להכנס לתוכה.

היו"ר י. גורי:

מר טוזאייב אמר, כי מה שנאמר במסיבת העתונאים הוא מוגזם. אין זה ענין של הגזמה, זו איננה אמת. ואם מר בדר לא אמר דברים אלה, מחובתו לבקש את כתב "הארץ" לחקן את הדברים. כל הקורא את הפסקה שציינתי, צריך לקבל את הרושם שיש שיטה כזאת בוועדת הכנסת, וכדי להגיע לבירור ענין מסויים, צריך להפעיל לחץ. אם אמר זאת - יש לי ויכוח איתו. אם לא אמר - כדי למנוע רושם מוטעה, חייב הוא לבקש חקון הדברים.

י. בדר:

אני אמרתי, כי אני חושש שמא כאשר יבוא הדבר לוועדת הכספים, ייעשה נסיון לסתום את פי.

היו"ר י. גורי:

זה דבר הרבה יותר חמור. ועכשו אחרי שהורידו את ראשי, אין לי טענה על שערותי."

לאחר דבריו של מר טוזאייב, אני חייב לומר שכולי תמיהה על הצגת הענין בצורה כזאת. מר בדר שחיבד את החוק, ויודע את החוק, צריך היה להמתין עד שראש הממשלה יגלה לו שמבקר המדינה מקיים בקורת כזאת? מר בדר יודע, שלפי החוק מבקר המדינה חייב לבקר, או לבקש אשור שלא לבקר בכלל.

י. שופמן:

לפי החוק הוא חייב למסור דו"ח, ואם לא מסר דו"ח, יתכן שגם לא ערך בקורת לפי החוק.

י. בדר:

אני תיתי את החוק, או מר מוזס הפר את החוק יחד אחכם! אני מסתיר את האמת מפני הצבור, או אתם עושים זאת?!

היו"ר י. גורי:

מדוע התעלמת מזה, זה עניינך? אי אפשר לומר שלא ידעת שמבקר המדינה עסק בזה.

י. בדר:

מדוע אינני יכול להניח שמבקר המדינה בכוננה ניסה להסתיר זאת? אם זה ענין של חשדות - יש מקום לחשדות חמורים. אני הייתי בטוח שהוא אינו מבקר סעיף זה.

היו"ר י. גורי:

מדוע לא חבעת ממנו לבקר?

י. בדר:

גם אתה היית חייב לחבוע זאת. אין כאן מקום לשום התחסדות. אני אחראי בפני המפלגה שלי ולא בפניכם. ואינני מקבל שום הוראות. אין לי צורך בצנזור מוסרי. אני צנזור מוסרי בעצמי. כאן הייתה הפרה חמורה של החוק. נדבר על כך, ולא נברר עכשו מי ידע ומי לא ידע.

היו"ר י. גורי:

אתה צועק, אבל תבדוק את עצמך אם אתה צודק.

י. פורדר:

אני מציע להפסיק את הדיון הזה, לקבוע מועד לדיון לגופו של ענין ולהזמין לדיון זה את מבקר המדינה. לא יתכן שיחקיפו את מבקר המדינה מבלי שתהיה לו אפשרות לומר משהו בענין זה.

י. בדר:

אני דרשתי דיון דחוף. מדוע מבקר המדינה לא הוזמן לישיבה זו?

י. שופמן:

אני רוצה להעיר הערה אישית.

היו"ר י. גורי:

תחילה אני חייב להעמיד להצבעה את הצעתו של מר פורדר.

י. שופמן:

ואתם עוד טוענים, שאין כוונה לסחוט את פיות חברי האופוזיציה!

היו"ר י. גורי:

הצעה לסדר קודמת לכל הערה. אני מעמיד להצבעה את הצעת מר פורדר.

ה צ ב ע ה

נחקבלה הצעת מר פורדר להפסיק את הדיון, לקבוע מועד לדיון לגופו של ענין ולהזמין לדיון זה את מבקר המדינה.

י. בדר:

לאחר שמר גורי החקיף אותי אישית, אני חייב לומר, כי אני שולל את זכותו של מר גורי לחת לי ציונים מוטריים ואת זה היה מחובתי לדעת או לא, אם הייתי צריך לחבוע או לא. אדוני איננו היושב ראש שלי, הוא היושב ראש של ועדת הכספים. מה שאני עושה, אני עושה בשם תנועת החירות, ואני אחראי בפני תנועת החרות.

י. קרגמן:

מר גורי איננו רק יו"ר הועדה, הוא גם חבר הועדה, ובחור שכזה מותר לו להעיר הערות.

היו"ר י. גורי:

אם אני עובר בשחוקה על הערה זו של מר בדר, אין זאת אומלת שאין לי מה לומר.

י. שופמן:

אני עוברים לסדר-היום - המשך הדיון בחקציב מטבע חו. הוחלט לקבוע מועד לדיון ולהזמין את מבקר המדינה. האם אפשר לדעת מתי זה יהיה?

היו"ר י. גורי:

זה ייעשה ללא השהיה.

י. שופמן:

מתי?

היו"ר י. גורי:

אינני חייב לומר מתי, אמרתי שזה ייעשה ללא השהיה. יותר אינך חייב לחבוע ממני. אתה יכול להציע, שהועדה תחליט מתי לקיים דיון זה.

י. בדר:

אני מציע לקיים את הדיון היום בשעה 11, אלא אם מבקר המדינה יודע שאינו יכול לבוא.

היו"ר י. גורי:

אני מעמיד להצבעה את הצעת מר בדר.

ה צ ב ע ה

הצעת מר בדר - נדחתה

היו"ר י. גורי:

אני חושב שהדיון יתקיים מחר, או לכל המאוחר ביום ב'.

ז. טוואייב:

אני מבקש לדחות את הדיון ליום ב'.

י. בדר:

אני מציע לבקש את מבקר המדינה, שימסור לנו את הדוחות על הש.ב. מסנים שעברו שלא מסר לוועדה עד כה, בטרם יופיע בפני הוועדה.

היו"ר י. גורי:

בכתבה שנתפרסמה ב"הארץ" על מסיבת העתונאים של מר בדר, יש קטע על שיחה של מר בדר עם מבקר המדינה, בה נאמר ש"בירור נוקב בודאי יתקיים בוועדת הכספים". אינני חושב שהמלה "נוקב" נאמר, אני מניח שהכתב פירש את הדברים בצורה זו.

אסר להצעתו של מר בדר, אינני חושב שמבקר המדינה יכול למסור את הדוחות לפני שיופיע בפני הוועדה. הצעתי היא שתחילה נשמע דברי המבקר, ואחר כך נחליט כיצד לכלכל את ענייננו.

א. בהיר:

אני מציע להסתין עד להופעת מבקר המדינה בפני הוועדה.

היו"ר י. גורי:

אני מעמיד להצבעה הצעת מר בדר והצעת מר בהיר.

ה צ ב ע ה

הצעת מר בדר - נדחתה
הצעת מר בהיר - נתקבלה

י. בדר:

האם החלטה זו היא סודית?

היו"ר י. גורי:

אינני יכול לומר שהחלטה זו היא סודית. אבל שורת הטיקול הנכון בעניין זה מחייבת שלא לפרסם את הדבר, כי זה עלול לסבש את תפיסת הצבור; כי השאלה היא, מהי המטרה: האם אנו רוצים להקנות לצבור מושגים אמתיים, או שאנו רוצים לגרות יצרים ולשבש את דעתו? אני יכול להביע שאלה, שלא לפרסם זאת. אבל אתם תנהגו כרצונכם.

אני רוצה להוסיף, שמבחינה מסויימת הנחתו של מר בדר נכונה וצודקת, כי אם יש דו"ח, איזו סיבה יכולה למנוע הבאת הדו"ח בפני ועדת הכספים? צריך היה להביאם מיד בפני ועדת הכספים. אבל עם מבקר המדינה אומר, שהוא יגיד את דבריו בוועדת הכספים - כדאי להסתין. מה גם שאין זה סקרן שהוא לא המציא את הדו"ח הזה. יש כאן הפרת חוק, כי לפי החוק היה חייב לעשות זאת. אבל אם הוא מבקש לסמוע אותו, אין זה הוגן שנדרוש ממנו שימציא את הדוחות בטרם יופיע בפנינו.

היו"ר י. גורי: ועתה אנו עוברים להסך הדיון בתקציב מטבע חוץ.

ב. המשך הדיון בתקציב מטבע חוץ

מר בן-דרור: ברצוני להסיב על מספר שאלות שלא השבתי עליהן בישיבה הקודמת.

א) בעקבות שאלה ביחס להכנסה והוצאה בתקציב מטבע חוץ בשנים 1952/53, הריני מביש לכם טבלה בה תמצאו פירוט ההכנסות וההוצאות.

ב) ביחס לשיטת הישוב הערך המוסף - הבעיה העיקרית היא הערך המוחלף הסמוי הכולל את הגורם במטבע חוץ של קניותיו של היצרן בלירות בטוח המקומי, לפי מפתח קבוע. והרי מספר דוגמאות: דלק (מזוט כבוד) מחשבים לפי הטובות של הצריכה ב-29,5 דולר הטובה; חספסל לצרכנים גדולים 1 סנט לקו"ש, ולצרכנים קטנים - 1.2 סנט לקו"ש; הובלה יבשתית - 50 אחוז, הובלה ברכבת 25 אחוז, בטוח כללי (בטוח מסנה) 60 אחוז, בטוח מקוטי - 40 אחוז, פחת על בנינים 25 אחוז, וחמרים אחרים שנקבו בארץ - לפי בדיקות אחרות עלשכה הכלכלית.

ג) בגרבי ניילון הערך המוחלף הוא 35 אחוז, הערך המוסף נמו - 55 אחוז. הערכה זו מבוססת על ההערכה של הלשכה הכלכלית על סמך נתוח הוצאות הייצור בלודזיה. גרבי ניילון במכרות בסחירים שיטת לפי הסוגים בין 5-10 התריטר. עיקר הייבוא לצורך זה הוא חוט ניילון בקו צבוע שמחירו 10-12 דולר הק"ג, ומאחר שלייצור תריטר זוגות דרושים 190-200 גרם חוטים, ההוצאה היא 2-2,5 דולר לתריטר.

אשר לביצים, המחיר פו"ב ל-1000 ביצים הוא 30-42 דולר (ממוצע 37 דולר) לאלף. לייצוא 1000 ביצים דרושים 16,2 דולר למספוא, כולל 210 ק"ג גרעינים, חלק מהמספוא נחשב גלוי - 14,3, וחלק נחשב סמוי - 1,9. הוצאות נוספות לייצוא, והחזקת הלהקה 2,4 דולר.

לשאלתו של מר בהיר ביחס לפוטנציאל, אני חושב שפוטנציאל דרוך על כך בהשתתפות הגורמים הנוגעים בדבר.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים לסעיף 02 בתקציב מטבע החוץ - ייצוא סמוי ושירותים.

ז. סוזאייב: בדרך כלל איננו מרבים לדבר על הייצוא הסמוי. אבל כאן ישנם כמה דברים שרצוי לדבר אותם. הסעיף "שירותי ספנות ישראליים" מתחלקים לשניים: מטבע חוץ ולירות ישראליות, ובאותו חלק של הלירות הישראליות כתוב "חסכון במטבע חוץ". דבר זה אינו מובן לי, והייתי מבקש להבהירו. במאזן המסחרי איננו מכניסים בתוך הכנסה את החסכון של הייצור המקומי במקום הייבוא. מדוע אנו עושים זאת כאן?

מהו החסכון של הערך המוסף בספנות שלנו?

כיצד אתם עושים את החסכון של ההובלה באנזיחיתנו בין בטלים זרים? האם הם חייבים למסור לכם דו"ח על כך, ומתי צורת הפיקוח שלכם?

האם מבחינת מטבע חוץ הובלת נוסעים מטלמט יותר מאשר הובלת מטאות, בהתחשב עם ההסקה באניות מטא ובאניות נוסעים?

מה המצב, מבחינת מטבע בחוץ, בסירותי התעופה הישראליות? האם סעיף סירותי התעופה הישראליות כוללים רק את אל-על או סעיף זה כולל הכנסה בדולרים גם מחברות תעופה אחרות?

מניין נובע ההפרט של 150 אלף דולר בסעיף בטוח חייט?

סעיף התיירות כולל הסרת מטבע זר על ידי הבנק?

כן.

מר ארנון:

ברצוני לשאול מספר שאלות:

א. בהיר:

(א) האם יש חשבון של הכנסות במטבע חוץ שהייצוא

הסטורי בלי המרה?

(ב) מהי ההכנסה במטבע חוץ נטו מן הספנות?

(ג) האם יש הכנסות מפנסיות סמקבלים אזרחים אמריקאים

הבאים להסתקע בארץ?

(ד) לפי דבר ההסבר חברות הבטוח מוציאות מליון דולר. הייתי רוצה לדעת, מהו הסדור בין האוצר וחברות הבטוח בענין זה; ואותו דבר ביחס לחברות הסרטים - האם יש להן זכות להוציא מטבע זר, ובאילו תנאים?

(ה) בסעיף הסירות הכולאי יש הכנסה של 600 אלף דולר. אני מבין שזוהי הכנסה ממכירת כולים בארצות חוץ. האם יש לאוצר הערכה כסה כולים ישראלים במכרים והכנסה אינה מגיעה לארץ, ומה עושה האוצר בכדי להגדיל את ההכנסות ממכירת כולים בחו"ל מצב אחד, ולצמצם את הברחת הכולים מצד סני?

מר ארנון:

תחילה ברצוני להשיב מדוע מופיעה בתקציב זה גם ההכנסה הריאלית וגם ההכנסה שלמטעה היא רק חסכון במטבע חוץ. אנו עושים זאת כי בצד ההוצאה אנו צריכים לציין את מחירי הסי"ף, ואיננו יודעים מראש בעד איזה מצרך נשלם במטבע זר ובעד איזה מצרך נשלם כלירות ישראליות. דבר זה תלוי בהסכם עם הספקים מחו"ל ובמדיניות המחירים בכללה. כדי לאזן חלק זה של התקציב, אנו צריכים לציין את כל דמי ההובלה שאנו צריכים לשלם במטבע חוץ. בכדי לא להטעות את הצבור איננו יכולים להגיד שאנו מקבלים 25 מליון דולר. אנו מקבלים רק 15 מליון דולר במטבע חוץ ו-10 מליון דולר אנו נותנים זכות ליבואנים ישראלים לשלם לפי 1,8 לירה הדולר את דמי ההובלה לחברות הישראליות, למרות שבתקציב אנו מחייבים את המצרך במחיר סי"ף. אין לנו דרך אחרת להסדיר את הענין, כי איננו יכולים לכתוב חלק בסי"ף וחלק בפו"ב, כל זמן שאיננו יודעים איזה חלק אנו מביאים בפו"ב, ואיזה חלק בסי"ף.

ז. סוזאייב:

אני חושב שדרך זו מסלפת את התמונה האמתית.

מר ארנון:

אני מסכים שדרך זו יש חסרון מסויים, אבל לא מצאנו דרך אחרת.

א. בהיר:

האם ה-15 מליון דולר כוללים תשלומים של הספנות על חשבון הזמנת אניות?

מר ארנון:

לא. תשלומים אלה מופיעים בתקציב, בסעיף רכישת אניות. תשלומי חובות אינם מופיעים בתקציב הזה.

אשר לשאלה, האם הספנות מקבלת פרמיה, התשובה היא לא. אנו עושים את כל החשבונות של הספנות לפי 1,8 ל"י הדולר. בעמ' 37 של דברי ההסבר ספורטות כל ההוצאות של הספנות, השאלה היא, אם אתה מסווה את ההוצאות עם 25 מליון דולר, או אם 15 מליון דולר. האמת היא שאתה צריך להטות עם 25 מליון דולר. אנו יכולים לעשות עם צי"ם כל הסכום שהוא. אנו הגענו עם צי"ם לידי הסכם, כי הם מקבלים מה שהם דורשים במטבע חוץ, וזה מסתווה בערך עם ההכנסה.

א. כהיר: מדוע לא תהיה חברת צי"ם כמו כל תעסיין אחר?

מר ארנון: חברת צי"ם אינה עושה דבר אחר ממה שעושה המועצה לשיווק פרי הדר. המועצה לשיווק פרי הדר מזמינה את כל הדרוש לה במטבע חוץ מכספיה היא.

א. כהיר: מדוע חברת צי"ם לא תהיה חייבת למכור את הפרוד, שלה בלירות ישראליות, כמו כל תעסיין? אתה חייבת שהכנסות צי"ם לאוצר במטבע זר היו 15 מליון דולר והוצאות הספנות היו 16 מליון דולר. ברור אפוא שחטר להם מליון דולר.

מר ארנון: נכון. אתה צריך לתת לחברת צי"ם רסיונות לקנות במטבע זר, והיא צריכה להעביר לך את כל סכומי המטבע הזר שהיא מקבלת.

מר ארנון: אתה יכול לומר שהספנות הישראלית עולה לנו 1-1,2 מליון דולר. אבל כזה אתה נותן תמונה בלתי נכונה לגבי הספנות הישראלית. אם אתה רוצה להראות במה נהנה הממשק משירותי הספנות הישראלים, אני חושב שמחובתנו להציג על 10,5 מליון דולר שהם מובילים בלירות ישראליות.

אשר לשאלתו של סוזאייב, איזו הונבלה כדאית ומכניסה יותר - הונבלת ברוסיה או הונבלת מסאות - לפי הנסיון בשנים האחרונות ברור שבגם בהונבלת וגם במסלה יש הרגשה שהונבלת מסאות היא חיונית יותר כשנזל המסק ורצפתילית יותר בשכיל התברות, אבל יש דעות שונות ביחס לצורך לתקוע כספים ברכישה אניות מיוחדות לרוסיה, במעט לכל צי לאומי יש אבדות ברוסיה, אבל באופן יחסי יש עדיפות להשקעה בהונבלת מסאות.

(אחרי כן נשמע את)

רק מה שמופיע במטבע חוץ מופיע כהכנסה. מה שמתקבל בלירות ישראליות - אינו נכלל.

שאלת: כמה עולה הדולאר שחברת "אל-על" מכניסה? - ברור שהדולאר הזה הוא יקר. אנו משלמים לו טעט בעד התעודג שיש לנו עם קיונו קו מיוחד לאומי. אנו תקוה כי בשנים 1958-1959 יעלה ערכו של הדולאר הנחסף בעקבות הציוד החדיש שנקבל. חברת "אל-על" תהיה הקו היחיד או אחד משני הקווים היחידים שאפשר יהיה להגיע באירוביה לארצות שפעל לאוקיינוס האטלנטי מבלי לחנות בדרך.

בדקנו את ענין התפוסה. אם המדובר ב-48% בלבד, הרי שההפסד יהיה עצום. לא כן אם יעלה בידינו להגיע לתפוסה של 57%, כי אז - יהיה הרווח גדול והדולאר הנחסף יעלה אף פחות מלירה ושמונים. אי אפשר להתנבא מה יהיו פני העתיד: 48% או 57%, ועל כן הייתי מבקש מחברי הוועדה שלא לאלץ אולי לתת מספר בענין זה.

ד. סוזאייב:

אני רוצה להגן פה על חברת "אל-על". כשם שתכנסת בחשבון את המטבע הישראלי המשתלם באניות באסור, שאילו לא הצי הישראלי היינו צריכים להוציא לשם כך מטבע זר. הוא הדין בתעופה. לא כל מי שיוצא לחו"ל - נוסע לשם טיול. חלק ניכר מהמטיים יוצאים את הארץ לרגלי עבודתם, ואם לקחת בחשבון את הלירות הישראליות שאתה חוסך. על ידי קיום צי ישראלי, אין מקום לאפליה זו לגבי חברת "אל-על".

מר י. ארנון:

נכון שיש כאן אי-צדק מסויים.

נשאלתי על סעיף 107: מה זה דמי עטילות של סוכנים זרים? - המדובר בסוכנים בארץ המקבלים בעד שירותיהם בארץ.

ואשר למטבע חוץ בתיירות. אנו משלמים לירה ושמונים, אולם יחד עם זאת עושים אנו עוד שני דברים בשביל התיירים הבאים: קודם כל - בנתי המלון עצמם. המחיר בדולארים משלמים התיירים בעד יום בבית-מלון הוא כמחיר שנקבע בשנת 1956 על אף עונדת האסרת המחירים. בשנת 1955 התחייבו בתו המלון כלפי חו"ל שהם מוכנים לתת לתיירים שירות טוב במחיר מסויים של דולארים. חברת התיירות על כל סוכניה פרסמה את הדבר ברבים. עם האמרת המחירים בארץ באו בתי המלון ואטרו: או שנעלה את המחירים שפורסמו בחו"ל או שנקבל מן המדינה פיצוי. הממשלה החליטה ללכת בדרך השניה, ואנו משלמים היום לבתי-המלון בחזרה כ-15%.

הדבר השני - שחררנו את התיירים מתשלום

מט קנייה.

נשאלתי על ידי חבר הכנסת בהיר מה ההסכם עם חברות הביטוח הזרות? - מה שנשאר לאחר שאנו מעבירים את הפרמיה, לאחר הנדדה של אחוז מסויים מהפרמיה ולאחר הורדת הנזקים - יש חופש של העבודה. לפעמים הדבר לטובתנו ולפעמים לרעתנו. בטספר שטחים אין ישראל מקום אידיאלי לחברות ביטוח, ולא אחת חשבתן למה אין חברות הביטוח מפסיקות את הפעולה. בשעתו חשכתי אני עצמי על חברת ביטוח לאומית, אולם הסיכון הוא כה גדול שגם אני הגעתי לכלל מסקנה שאין הדבר כדאי.

נשאלתי מה ההסכם עם חברות הסרטיים? - אנו משלמים היום סכום קבוע בעבור הזכות לראות את סרטי החברות. היתר - מה שנשאר - נשאר בארץ כחשבון חסום.

מה הסכום המועבר?

א. בהיר:

מר י. ארנון:

אני יודע. חושבני ש-175 אלף דולאר. שאלה אחרונה - השרות הבולאי. ידוע לכולנו מה שתחולל בשטח זה. עובדה היא שעם ההתנפלות על בתי הדואר בעת הופעת הבול האחרון ירד מחיר הדולאר בשוק השחור במידה ניכרת, אולם כמה יצא מן הארץ וכמה נמכר בשוק השחור אין אנו יודעים.

א. בהיר:
האין אפשרות לסכור את כולי ישראל
בחול של לא לפי המחיר של לירה ושמונים?
אני רוצה לסכור את ענין הבולים בידי מבריהים. נדמה לי שיש בדרך שאני
סציע כדי להכניס רווח למדינה בטקום לתת רווח למבריה.

סר י. ארנון:
זה מסוכן. אין נדמה לי אפשרות כזאת.
ובכל אופן אנו מניחים שההכנסה השנה
תעלה מההכנסה בשנה הקודמת.

הינ"ר י. גורי:
ולכסוף אנו עוברים לפרק האחרון
בפרק ההכנסות: הכנסה אחרת (עמ' 6).
בזה אנו טסילים את פרק ההכנסות.

אני מבין שאין לחברי הועדה שאלות
בענין זה. בזה סיימנו א היום בסעיף זה.

אחרי-כן סקירת סר הטסור והתעשה - א.ט.ס.

היו"ר י. גורלי:

שר המסחר והתעשייה בתבקש על-ידינו לסקור מצב מאזן התשלומים שלנו. דבר זה צמוד במידה ידועה לדיון שאנו מקיימים אותו עתה בתקציב מטבע זר וכן בהצעה לסדר-היום שהוגשה בשעתה לכנסת בענין המאזן המסחרי, ושבעקבותיה אנו חייבים גם להגיש לכנסת מסקנות.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

נתבקשתי על ידי ועדת הכספים להביא בפניה הערכות או השערות על מצב מאזן התשלומים. עלי לציין שכל מה שאומר בענין זה הוא על דעתי האישית בלבד. אין זו לא פרוברמה מסלית ולא כל תכנית אחרת. הדבר נעשה על דעתי אני בלבד.

אנסה להתרכז בדברי בתקופה ריאלית פחות או יותר, לא של עשר שנים, אלא של חמש שנים בלבד.

כנתון ראשון משמשת לי העובדה שהאוכלוסיה בסוף שנת 1956 הגיעה ל-1,872,000 תושבים.

נתון שני - הגרעון במאזן התשלומים מגיע ל-358 מיליון דולר.

בשנת 1956 הוצא לצרכי הבטחון סך של מיליון דולר. נביח שסך של מיליון דולר ממנו נבע מההוצאות המיוחדות שהיו בשנה זו, כך שאפשר לומר, שהגרעון הרגיל הגיע מיליון דולר בשנת 1956.

בתוך מיליון דולר אלה, לא היה כמעט כל תשלום חובות, אבל הסכום כולל השקעות בסך של 100 מיליון דולר.

אין ברצוני להקטין את הפרובלמטיקה שלנו ואת הבעיות שלנו, אולם רוצה אני למסור כמה מספרים על היבוא והיצוא במשך תשע שנים כיש במספרים אלה כדי להוות אינדיקציה לגבי חמט השנים הבאות, עליהן ארצה להתרכז בדברי. אני חוזר ואומר: מספרים אלה של תשע השנים האחרונות מהווים אינדיקציה לגבי חמט השנים הבאות.

אם יבוא-מזון, וכסי תצרוכת, הגיע בשנת 1949 ל-71 מיליון דולר, הרי בשנת 1956 הוא ירד לסך של 56 מיליון דולר, וזה לאור שלוש עובדות אחרות הטבליטות עוד יותר את חשיבות המספר וההישג שהגענו אליו:-

א) האוכלוסיה בארץ גדלה מ-700 אלף נפש בשנת 1949 ל-1,872,000 בשנת 1956, היינו פי 2,5;

ב) אינדקס המחירים העולמי משנת 1949, וזה היה עוד לפני קוריאה, עד שנת 1956 - עלה בהרבה;

ג) אין ספק שבשנת 1956 לא אכלנו יותר ממה שאכלנו בשנים הראשונות לקום המדינה.

אם נקח בחשבון שלשה גורמים יסודיים אלה לא נוכל להתעלם מחשיבות שבהישג שהגענו אליו, אותו מציינן הסכום שנקבתי.

סעיף שני - חומרי גלם.

בשנת 1949 הבאנו חומר גלם בסך של 82 מיליון דולר. בשנת 1956 - עלינו ל-171 מיליון דולר, היינו פי 2. אולם יש לזכור שגם מספר זה אינו מדויק את גידול האוכלוסיה, והמדובר ב-20% פחות. כדי לדעת בכמה עלה היבוא מעל הייצוא יש להוריד מהמספר הזה את סכומי הייצוא שהגענו אליהם, והנה המספרים:

בשנת 1949 היה היצוא 28 מליון דולר, ובשנת 1956 - 103 מליון דולר, הפרט ב-75 מליון דולר. אנו אוספים שבטמוצע אנו רגילים להביא 50% מהסחורות הדרושות לייצוא. היצוא גדל במסך שנים אלה ב-90 מליון דולר. מחצית הגידול של היצוא הוא במקרה זה -45 מליון דולר, ואנשי מדבר עכסיו רק על היצוא הגלוי. אם נבנה ב-170 מליון דולר של גידול היבוא של 50 של יבוא לשם יצוא, הרי למעשה הסווגר ביבוא של 120 מליון דולר בשנת 1956 לעומת יבוא של 70 מליון בשנת 1949. ופה בחסרי גלם, פועלים עוד יותר שני הגורמים אותם ציינתל כבר באמריקא רמת מחירים ורמת חיים. עם עליית רמת החיים גדלה הצריכה בחסרי הגלם.

עובדה היא כי הייצור המקומי במלאכה, חקלאות, חרושת, כיסה את ההפרטים האלה בשני המעיפים שבהם גדל כל כך ההבדל, והמספרים מדברים בעד עצמם.

נכסי השקעה - בשנת 1949 מתוך 256 מליון דולר היו 70 מליון דולר, ואילו השנה - 103 מליון מתוך 362 ולשם הטווח יש להוריד גם כגון תוספת 30 מליון דולר של נכסי השקעה מתוך הגרעון הטוטל, שמשמעותו: העודף של היבוא הסיועד לתצרוכת מעל ליצוא.

לחור כל אלה יוצא שהיבוא לתצרוכת בסביל 700 אלף תושבים היה כ-170 מליון דולר ב-1949 (ב-253 ניכינו 83 מליון של השקעות ויבוא לשם יציא), ואילו בשביל אוכלוסיה של 1,872,000 נפש - 157 מליון דולר ב-1949 היה יבוא זה 243 דולר לנפש ואילו ב-1956 - 84 דולר בלבד.

חייב הייתי לציין את המספרים האלה כי יש בהם כדי לשמש אינדיקציה בשביל חמט הסנים הבאות.

לקוחתי בחשבון עוד נתון אחד שהוא ריאלי למדי, וגם לגביו תקופה של חמט שנים, אנו צופים שבמקרה של חמט, שנים מתגדלה ההתאמה לתביע בסוף שנת 1961 ל-2,500 מליון נפש. בהתאמה, ההסתמכס ב-628 אלף לנפש יבוא מסלוחה מקורות הדרושות לייצוא. היצוא גדל במסך שנים אלה ב-90 מליון דולר, מחצית הגידול של היצוא הוא במקרה זה -45 מליון דולר, ואנשי מדבר עכסיו רק על היצוא הגלוי. אם נבנה ב-170 מליון דולר של גידול היבוא של 50 של יבוא לשם יצוא, הרי למעשה הסווגר ביבוא של 120 מליון דולר בשנת 1956 לעומת יבוא של 70 מליון בשנת 1949. ופה בחסרי גלם, פועלים עוד יותר שני הגורמים אותם ציינתל כבר באמריקא רמת מחירים ורמת חיים. עם עליית רמת החיים גדלה הצריכה בחסרי הגלם.

הגרעון והרובל יזעלה עת לשנת 1961 המסך של 308 מליון דולר, ומבלי להסתיר לוחד עם זה את מסכתם של ההשקעות, יבדל 52 מליון דולר, ששטחם של יבוא שהנכסיה הן כלי לתצרוכת (1957) יהיה כל זאת מסך של 78% מתצרוכתו כפי שזה היום. ברור שמיין בזה 20% של הישוב ונמסין לייצר 78% מתצרוכתו כפי שזה היום. ברור שמיין בזה 20% של הישוב ונמסין לייצר 78% מתצרוכתו כפי שזה היום. ברור שמיין בזה 20% של הישוב ונמסין לייצר 78% מתצרוכתו כפי שזה היום.

אם יציאתם לעתה 78% מהצריכה בשביל האוכלוסיה ותקליטת. אם נטעין בייצוא זהה לגיעה הגרעון ב-1961 ל-360 מליון דולר מבלי להגדיל יחד עם זה באופן פרופורציונלי את ההשקעות.

המסך השנתון של היצוא הגלוי למדי, אנו צופים שבמקרה של חמט, שנים מתגדלה ההתאמה לתביע בסוף שנת 1961 ל-2,500 מליון נפש. בהתאמה, ההסתמכס ב-628 אלף לנפש יבוא מסלוחה מקורות הדרושות לייצוא. היצוא גדל במסך שנים אלה ב-90 מליון דולר, מחצית הגידול של היצוא הוא במקרה זה -45 מליון דולר, ואנשי מדבר עכסיו רק על היצוא הגלוי. אם נבנה ב-170 מליון דולר של גידול היבוא של 50 של יבוא לשם יצוא, הרי למעשה הסווגר ביבוא של 120 מליון דולר בשנת 1956 לעומת יבוא של 70 מליון בשנת 1949. ופה בחסרי גלם, פועלים עוד יותר שני הגורמים אותם ציינתל כבר באמריקא רמת מחירים ורמת חיים. עם עליית רמת החיים גדלה הצריכה בחסרי הגלם.

גלם ומבלי לקחת בחשבון את הנתון של ייצור הדלק המקומי, מלא את העובדה שטבו במשיך לקנות דלק בחוץ. מכאן ננסה לסכם את היצוא כדלקמן: תוך הנבונה שהמסק ימשיך לייצור ולהגדיל הייצור כדי להקטין את הגרעון.

סה"כ הגרעון היום הוא 358 מליון דולר. בשנת 1957, וזה כבר בכיסו, יגיע היצוא הגלוי והסמוי ל-200 עד 205 מליון דולר. אני מומר, שבשנת 1961 יגיע היצוא ל-400 עד 430 מליון דולר שיתחלקו כדלהלן: יצוא חקלאי -95 מליון דולר במקום -50 מליון דולר השנה; יצוא יהלומים -50 מליון דולר במקום 32 מליון דולר השנה; יצוא תעשייתי -110 מליון דולר במקום -53 מליון דולר השנה. יצוא סמוי -135 מליון דולר במקום -80 מליון דולר השנה. היבוא בשביל הטרנזקציה הזאת יגדל לצורך יצוא זה מ-171 בסוף 1956 ל-270 - ב-100 מליון דולר. מחצית מהיצוא 420, כמפור, זהו יבוא בסך של 200 מליון דולר. גידול היצוא ב-220 מליון ברוטו מחייב גידול היבוא בערך ב-110 מליון לשם ביצוע היצוא.

במלים אחרות: נקודת המוצא היא סיכום של 308 מליון דולר שיגיע ל-470 מליון דולר שצריך לכסותם. נוריד מזה את גידול היצוא, כפי שאני רואה אותו בסכום של 230 מליון ואז נקבל גרעון של 240 מליון דולר בלבד. וכל זאת, ב-3 הבדלים שאין להתעלם מהם: א) בארץ יהיו עוד 650 אלף תושבים; ב) הגרעון יקטן בכל זאת ב-60 מליון דולר. היה 308 מליון דולר ונשטרו רק 240 מליון דולר. ג) הוא יכסה את 100 מליון הדולר בשביל 600 אלף התושבים החדשים. במקום 308 מליון יהיה הגרעון 240 מליון לאחר שהוא יכסה כל מה שיצרכו 600 אלף נפש אלה. גרעון שוטף של 205 מליון נוגע ל-137 מליון דולר בלבד.

בתוך 240 מליון דולר אלה נמשיך ב-100 מליון דולר השקעות. אולם בנתון הזה יש איקס סוויים, והאיקס הזה הוא הדלק. על יסוד שיחות שקיימתי עם גיאולוגים שונים הוברר לי, שיש תקווה כי נגיע לכמויות של דלק במרץ. אני מסתכן ואומר, תוך שנתיים עלולים להיות שינויים עד כדי מספקת עצמית בדלק. אולם לא אכנס לזה עתה כי זה עוד יותר דבור טסוער מאשר עצם הענין בו אני עוסק. על כל פנים בתוך 100 מליון דולר השקעות יש 75 מליון דולר בשביל דלק. 75 מליון דולר אלה משנים את כל הקלקולציות, כי ערכם בייצור גדול. לדעתי, אם נצליח להגיע בעוד שנתיים לייצור של 400 אלף טון דלק סקומי - גייעד אותם לייצוא החקלאי והתעשייתי.

כדי להגיע למשימה זו יש לעשות עבודה קשה ומלאכה קשה. אם לא נצליח לייצר בשביל 600 אלף האיט החדשים את 78% - עלול הגרעון להגיע למסדים עצומים. אולם נסיתי לצייר לעצמי תמונה מסויימת איך תוכל התעשייה לתרום את חלקה בכיסוי התצרוכת של 628 אלף התושבים שיתווספו ולהביא לתוצאות מסשיות ביצוא התעשייתי וביהלומים.

בעוד ימים מספר נניח על שולחן הכנסת חוברת מסויימת ושם תוכלו לראות את הנתונים. מה סמון בחוברת זו? - הייצור התעשייתי יגדל. הוא היום מילירד ורבע ויגדל ב-800 עד 900 מליון ל". הוא עלה בשנתיים האחרונות בלבד ב-253, ואם כך היה במשך הרי שבמשך חמש שנים עליו היה לגדול ב-70% ויותר. אם יגדל ב-12% לשנה - הרי שנגיע לזה בשנת 1961. אם יגדל רק ב-11% - נגיע לגידול של 68%, ואם רק ב-10% - כמו שקרה רק בשנת מבצע סיני, נגיע ל-61%. בנתונים שלי לא לקחתי בחשבון 12%, כי לא רמיתי להיות אופטימי מדי, אולם אין זה בטמים.

ההכנסה נטו בטרטוט שלי מגיעה ל-388 מליון דולר שזה בערך אותם 75% מ-450 מליון הדולר שהייצור התעשייתי נתן במשך 9 שנים. סכום ההסקעה של פרטיים, מפעלים צבוריים, ומססלתיים יהיה מעל לחצי מילירד.

גם מבחינת התעסוקה הדבר דרוש לנו. הן לצרכי ייצור והן לצרכי כלכלה התושבים והן לצרכי התעסוקה. ובנקודה זו שנים, שלושה מספרים:

האוכלוסייה הנוטפת, וקודם כל 380 אלף עולים, אותם אני מחלק ל-4,

היינו 95 אלף מפרנסים חדשים. 200 אלף ריבוי טבעי שמהם יש לקחת את
אלה הנמצאים ברובריקה של גיל 15 עד 20, כן יש להביא בחשבון את
העולים שיבואו בגיל של 15 עד 20. אלה מהווים יחד - 140 אלף: 120
אלף יש היום בגיל 15-20 ו-20 אלף יבואו לפי אותו הרכב הגיליים. בסביל
לקבל מספר המפרנסים צריך לחלק אותם ל-2: 70 אלף. 95 אלף פלוס 70 אלף
נותן לנו 165 אלף. נביח שאותה צרה עם עבודות דחק ועבודות יזוטות
מיטטן, אולם מ-160 אלף דורסי הפרנסה 80 אלף לא ילכו לשירותים; ואיני
מדבר על סורים ורופאים, אלא על מנגנונים. תל-אביב אף לא תוכל לקלוט
30% של פקידים.

הרחבת החקלאות קטורה בתכנית תעסוקה תעשייתית. המדובר ב-45
אלף מועסקים חדשים, וזה מתחלק ל-3 סוגים:

(א) 8000 איש תקלוט התעשייה הקיימת על-ידי גידול שיבוא בתוכה
ללא השקעות;

(ב) 6000 בעלי מלאכה ו-4000 במלאכה;

(ג) 26 אלף - התעשייה.

החקלאות, המסך, כל הקשור למסך, הפרדסנות, כל מה שיינו בקרא
עבודה שכירה והוא סותר - אני מביח כי מספר המועסקים תוך חמש שנים
יהיה 30 אלף איש, ודומני שאיני מפרזן, כי אני כולל במספר הזה גם את
המתבגרים במסך גופו.

ברור שנשאר מספר מסויים תחת סימן שאלה, אולם יש לקחת בחשבון
את העובדה שלא לקחתי בחשבון את אלה שיצאו מהעבודה תוך חמש השנים האלה,
ואם נזריד גם אותם - יתאזן המספר.

בסיכום: אם מצב הדלק יישאר כמו שהוא, אני מעריך שבחמש השנים
הקרובות נהיה עדים לגידול האוכלוסייה בטליש והקטנת הגרעון בטליש, ואם
אני אומר שבתוך 240 מליון הדולר יש 100 מליון דולר השקעות, בלתי וחלקי
אילוף, ברור שעוד לא הגענו לעצמאות כלכלית, אולם אנו מתקרבים לעצמאות
זאת. אנו עולים בהר על אף העובדה שבמחצית הדרך אנו מביאים עוד אנשים
המביאים את ההר הזה.

אלה הן קטעי מחשבות הבאות מסחק טבלאות שונות על יסוד העבר
ובשביל העתיד.